

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

1750

Caput III. Inquiritur in varias veterum, ac recentiorum de lumine gloriæ
opinationes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83620)

Solutio.

Resp. nego conf. Potest enim objectum aliquod videri in se, & facie ad faciem, tamen si minime tota ejus latitudo percipiatur, ut constat allatis exemplis hominis videntis per angustum foramen cælum, & intuentis faciem alterius hominis. Potest quoque totum videri objectum, & non ex parte, licet non comprehendatur, quando scilicet nihil latet videntem eorum, quæ *formaliter* sunt in re objecta; sed non attinguntur quæcunque ab ipsis pendent efficientia, ut explicavi comparatione videntis totam etiam, splendidissimamque lucem solis. Potest cognosci, Dei bonitatem latissime in omnes homines se diffundere, & ex infima depressione miserrimos sublevare, quamvis hanc bonitatis amplitudinem, fundumque non possimus metiri, sicuti videmus è sublimi specula maris vastitatem non inspecto opposito littore, quo circumscribitur, & aquarum gurgite, quo impletur. Potest denique anima in plenitudinem immitti, & omni gaudio prorsus expleri, etsi totam non comprehendat divinitatem; ut potest vas in aquam totum immergi, eaque plenum fieri, etiamsi capere solum possit minimam copiam aquarum.

12.
Objectio 2.

Opp. 2. Beati totum Deum ita vident, ut nihil eos lateat: Videre objectum, ita ut nihil lateat videntem, est illud comprehendere: Ergo Beati Deum comprehendunt. Ma. pr. Non potest res simplicissima, & carens partibus in se, & dilucide conspici, quin tota videatur: Deus est res simplicissima & carens partibus: Ergo &c.

Solutio.

Resp. dist. ma. Nihil eos latet earum perfectionum, quæ sunt in Deo *formaliter*, concedo; quæ sunt in Deo *eminenter*, nego. Constat responsio ex dictis. Sunt qui his, ac similibus argu-

mentis respondent, comprehensionem requirere æqualitatem & commensurationem cognitionis cum objecto, nempe, ut istud cognoscatur secundum omnes perfectionis suæ gradus. In quorum sententia, etsi Dei videretur plenitudo extensive, non foret tamen visio vere comprehensiva, quod non esset hujus cum re objecta adæquatio. Sed cum istud scholarum dogma improbant eruditi viri quamplurimi; satius erit, si hac recente missa opinione, jamdudum impressis vestigiis gradiamur.

Dices: Beati Divinam vident omnipotentiam: Divina omnipotentia connotat omnia quæ produci possunt à Deo, & quæ in eo continentur eminenter. Ergo Beati vident & ea, quæ sunt eminenter in Deo, atque illum comprehendunt.

Resp. eodem modo dist. majorem: Vident Divinam omnipotentiam in se, id est divinitatem, ejusque vim effectricem creaturarum, conc. vident Divinam omnipotentiam secundum id, quod eminenter præcontinet, nimirum quasque perfectiones creaturarum, quæ produci possunt à Deo, subdistinguo, communi quadam ac generali perceptione, quam efficit idea omnipotentis, conc. peculiari ac distincta, quæ proficiscitur ab idea exhibente in particulari perfectionem singularum creaturarum, quas ipsa connotat omnipotentia, nego. Scilicet ut videas sapientiam, providentiam, omnipotentiam, aliaque Dei attributa, sat est intueri divinitatem, quæ intelligit quidquid verum est, operatur quidquid bonum est, & producere valet quidquid possibile est. Ut vero divinitatem illam comprehendas, requiritur, ut clare percipias etiam objecta ipsa, & effectus, qui ad ipsam divinitatem quomodolibet referuntur.

13.
Instantia.

Responsio.

CAPUT III.

Inquiritur in varias veterum, ac recentiorum de lumine gloriæ opinationes.

SUMMARIUM.

1. 2. Sententia Gregorii Palamæ, aliorumque Græcorum assertur, & refutatur.
3. Argumenta Gregorii Palamæ solvuntur.
4. 5. Scholastici communiter affirmant, lumen gloriæ esse qualitatem, & habitum supernaturalem infusum.
6. Existimant nonnulli, lumen gloriæ idem esse cum specie impressa.
7. Petavius parum distat ab hac sententia.
8. Opinio Thomassini circa præsentem materiam.

9. In omnibus hisce sententiis magna reperitur difficultas.
10. 11. 12. 13. Lumen gloriæ est ipse Deus, sive divinum, & increatum lumen Beatorum menti intus affulgens.
14. 15. Præter intus præsentiam increati luminis, requiritur qualitas, habitus, seu animæ modificatio.
16. Maignani argumentis respondetur.
17. Respondetur fundamento Thomassini.
18. 19. 20. Proponitur, & solvitur objectio.

SATIS

Varia opi-
niones de lu-
mine gloriæ.

SATIS fit ex antecedente cap. mani-
festum, posse rationalem creaturam,
si lumine illustretur superno, usque
ad beatissimam Dei visionem pertingere,
quod nativa ac naturali virtute minime
potest assequi. Hujus superni luminis
necessitatem demonstrat Viennense Con-
cilium damnans Beguardos, & Begui-
nas asserentes, *Quod qualibet intelle-
ctualis creatura in seipsa naturaliter est
beata; quodque anima non indiget lumine
gloriæ ad Deum videndum, & eo beate
fruendum.* Atque istud impium dogma
priori cap. profligavimus. Inquiren-
dum ergo, in quo necessarium illud lu-
men sit proprie constituendum; quod
Concilium, ne Scholasticorum placitis
definitionem Fidei immisceret, caute
pretermisit.

I.
Opinio Pa-
lamæ Gre-
gorii.

Fuit ergo Gregorii Palamæ, aliorum-
que Græcorum sententia, lumen gloriæ
esse lucem increatam, à divinitate dis-
tinctam, ab eaque distinctam realiter,
etiam corporeis oculis aspectabilem. Pro
quorum errore, supino quidem, atque
inter hæresum monstra censendo, hæc
asserri possent momenta. Primo: De-
finitum est in Synodo Byzantina act. iv.
sub Andronico Juniore, & Joanne Pa-
triarcha contra Barlaamum, & Acin-
dynam, lumen Transfigurationis Do-
minicæ increatum esse, & à Divina sub-
stantia distinctum: idque Monachi omnes
Thessalonicensēs tam aperte demonstrā-
runt, ut in horum sententiam Synodus
universa descenderit; ac demum Barlaa-
mus ipse, ut refert Cantac. lib. 2. cap.
40. prodiens in medium, veniamque
suppliciter petens propriam confessus sit
ignorantiam, & causæ cesserit. Deinde,
ut argutabatur David Monachus, Dei
substantiam neque homo, neque Ange-
lus videre potest, quum Deus inhabi-
tet lucem inaccessible: videtur ita-
que in lumine, quod est quidem increa-
tum & à Deo emanans, sed non Divina
substantia. Præterea sic argumentatur
Philotheus; Quemadmodum sol ab oculo,
ita Deus ab intellectu videtur: At
sol non potest videri ab oculo, nisi ra-
diis ab illo effusis; nam si quis propius
accedere tentat, ob luminis immensita-
tem exurit, & excæcatur: Igitur
neque Deus lux inaccessa & invisibilis
conspici potest ab intellectu, nisi in lu-
mine quodam Divino à se profluente.
Postremum Græcorum illorum argu-
mentum est: Lumen gloriæ est regnum
Patris, paratum sanctis antemundi con-
stitutionem: Regnum Patris æternum
est, & increatum: Ergo æternum, &
increatum est lumen gloriæ.

Verum contra hanc absurdam Pala-
mitarum opinionem immotum stat fun-
damentum, quod præmissum est cap. v.
superioris libri Prop. III. Quidquid
est, aut Deus est, aut creatura: Lu-
men illud non est Deus: Ergo est crea-
tura. Tum illud Barlaami, & Grego-
ræ: Quod oculis corporeis visum est,
non est lumen increatum ac Divinum:
Thaborium lumen corporeis oculis vi-
sum est à discipulis: Ergo Thaborium
lumen Divinum & increatum non erat.
Hæc autem adeo sunt inconcussa, ut
ipse Cantacuzenus Gregorii Palamæ stu-
diosissimus cap. 39. scripserit: *Ut lega-
tus Patrum verba ei recensuit, ad cæ-
tera quidem se continuit: lucem autem
in Thabor increatam audiens, O rem
absurdam exclamat; fumum enim fugien-
tes in ignem incidimus. Audi cælum,
& auribus percipe terra. Lux in Tha-
bor increata: quid ergo illa aliud, nisi
Deus secundum vos? nihil enim increa-
tum nisi Deus. Si autem lumen illud
neque res condita, neque Dei natura est,
(Deum enim nemo vidit unquam) quid
reliquum, nisi vos duobus Diis servire,
uni quidem omnium fabricatori, quem
& inaspectabilem omnes confitemur: al-
teri vero ex sententia vestra sub aspectu
cadenti, & increato lumini? Cui argu-
mentationi plura Cantacuzenus ipse,
& Philotheus Patriarcha reponunt, sed
futilia verba sunt, ut observat in notis
ad Hist. Cantac. Gretserus.*

2.
Prosecutio.

Argumentis autem superius positis fa-
cillime occurritur. Nam ad primum dico,
Synodum illam Byzantinam, aliasque
habitas in causa Barlaami & Acindyni,
non esse œcumenicas, ut falso putat
Præteolus, sed Schismaticorum Græco-
rum ab Ecclesiæ sinu, & veritatis fidei-
que lumine aberrantium. Præterea ne-
que certum est, eam Synodum, præser-
tim cui Barlaamus interfuit, aliquid de
increato lumine decrevisse; sed, si quid
statutum est, evenit, postquam Barlaa-
mus Byzantio discesserat, frigidius Ca-
tholicam veritatem sustinente Acindy-
no. Quamquam vero Cantacuzenus
scribit, Barlaamum à Palama publice
convictum & propriam confessum igno-
rantiam, omnem diligentiam pro errore
emendando impigresse adhibiturum pro-
mississe; Gregoras tamen lib. x. narrat,
noluisse Imperatorem, ut de his, quæ
ad dogmata spectabant, ageretur, &
Barlaamum sub vespertam spectaculo Sy-
nodali absoluto, ignominiam gravissime
ferentem, plenis velis in Italiam, & ad
Latinorum instituta, quibus erat educa-
tus, rediisse. Secundum autem argu-
mentum,

3.
Solvuntur
argumenta
Gregorii Pa-
lamæ.

R 3

mentum,

mentum, quod in relatione de dissidio Barlaami, & Palamæ refert David Monachus, si quid efficeret, probaret tantum errorem, qui olim apud Armenios invaluit, non posse divinitatem in se videri, & quem paullo ante impugnavi. Tertium nihil est præter anilem delirationem; quippe supponit operationes ac proprietates Dei realiter distingui à Divina substantia, quemadmodum splendor solis à sole. Postremum denique potest ultro concedi; nam regnum æternum paratumque ante mundi constitutionem nihil est aliud, quam ipse Deus, qui olim dixit Abraham: *Ego merces tua magna nimis.*

4.
Opinio
Scholastico-
rum.

Refutata opinione Græcorum, videndum est de communi Scholasticorum sententia. Uno ore affirmant, lumen gloriæ esse qualitatem, & habitum supernaturalem infusum à Deo intellectui Beatorum, quo is ad videndum intuitivè Deum elevatur. Quod Theologi probant his argumentis; ac primo: Non minus est permanens in beatis lumen gloriæ, quam sint in viatoribus fides, spes, charitas, & aliæ supernaturales virtutes: Istæ sunt quidam habitus, & qualitates creatæ, & à Deo infusæ: Ergo qualitas & habitus creatus, & infusus à Deo, est etiam lumen gloriæ. Rursus: Requiritur lumen gloriæ non ex parte objecti, cum illud sit summe intelligibile, sed ex parte potentiæ, quæ perfici debet, & ad actum supernaturalis visionis expeditam adipisci facultatem: Intellectus vero non potest hoc modo perfici, nisi creatam qualitatem à Deo infusam recipiat. Denique: Lumen gloriæ neque Deus est, neque ipsa visio, ut Nominales arbitrantur: Non est Deus, nam alias damnari non debuissent Beguardi, quandoquidem non negarent, Deum ad beatam visionem intervenire; neque est ipsa visio, quia Vienneſe Concilium definit, requiri lumen ad visionem Dei, ideoque sufficienter hanc ab illo secernit: Atqui si lumen gloriæ non est Deus, neque ipsa visio, necesse est, ut sit qualitas creatæ, & habitus supernaturalis, animæ infusus: Ergo, &c.

5.
Opinio D.
Thomæ & B.
Aegidii.

Huic sententiæ tam firmiter adherent D. Thomæ, ac B. Aegidii Discipuli, ut affirmant, neque divinitus fieri posse, quod absque huiusmodi creato lumine Divina videatur substantia: quod sequentibus demonstrant argumentationibus. Non potest, inquit, oculus carnis videre solem nisi ejus lumine affectus: Ergo neque intellectus Deum, nisi ipsius fulgore ac lumine irradiatus.

Ad hæc: Non sufficit ad videndum Deum in se uberior concursus, ut Scotista, Tournely, Dubamel, & communiter existimant recentiores, cum istiusmodi concursus nihil ponat in potentia, sed solum insuat in actum: Requiritur ergo superinfusa aliqua virtus creata, quam lumen gloriæ propter munus mentem illustrandi compellamus. Tertio, ut arguit Contentsonius, tametsi Deus supplere possit causæ secundæ efficientiam, & producere Ex. gr. lucem absque sole, non potest tamen efficere, ut causa aliqua effectum producat absque intrinseca virtute producendi, & sol illuminet non formatus vi illuminandi: Non ergo efficere potest, ut intellectus divinitatem in se attingat, nisi suffultus sit supernaturali luminis gloriæ virtute.

Ab hac communiori sententia nonnulli recedunt, qui existimant, lumen gloriæ idem esse cum specie impressa, quam major pars Theologorum docet esse eandem Divinam essentiam unitam menti beatorum. Et quidem nullam dari claram imaginem ac similitudinem Dei, quæ creata sit, rectissime probat D. Thomas, quoniam per similitudinem inferioris ordinis nullo modo superiora possunt cognosci; non enim per speciem corporis spiritum possumus intelligere, neque per similitudinem hominis angelum: & consequenter neque per creatam imaginem æternam divinamque intueri naturam. Neque vero species & imago tam pura & defæcata potest produci, ut inaccessible lucem valeat quomodolibet adæquare. Quam D. Thomæ doctrinam divinitus revelatam noster appellat Aegidius. Putat ergo Emmanuel Maignan cap. xv. Philosoph. Sacra Prop. vii. lumen gloriæ esse eandem speciem Dei impressam, scilicet Divinam essentiam conjunctam cum intellectu creato objective: quod probat ex corporeæ lucis analogia. Si enim, inquit, species coloris nihil aliud est, quam lux suis radiis retinam feriens, quod communiter dicitur species intentionalis; neque erit lumen gloriæ aliud, quam ipsa lux divinitatis intellectui beatorum conjuncta. Hac autem sententia, ait præcedente propos. vi., optime conciliantur diversæ Doctorum sententiæ, quorum alii tradunt, lumen gloriæ se tenere ex parte objecti, alii vero ex parte potentiæ. Nam cum sit conjunctio divinæ essentiae cum intellectu, & objectum & potentiam simul importat. Neque singularis est hæc opinio Maignan, sed eam antiquissimi aliqui Scholastici tradiderunt, quos refert noster Gavardi Tom.

6.
Opinio eo-
rum, qui pu-
tant lumen
gloriæ idem
esse cum spe-
cie impressa.

Tom. 1. Scholæ Aeg. pag. 671. Atque à specie impressa indistinctum esse lumen gloriæ putat etiam Vasquesius, sed non existimat, Divinam essentiam ubi immediate beatorum menti per modum speciei intelligibilis, quod etiam sentit noster Lusitanus, & Argentinas: falso tamen, ut infertur ex dictis.

7. Opinio Dionysii Petavii.

Parum ab hac sententia distat Dionysius Petavius, qui lib. VII. cap. 8. num. 14. duo notatu digna tradit: unum est, quod nemo hactenus liquido demonstravit, qualis sit huiusmodi actuosa facultas, qua ad videndum Deum spiritualis natura fulcitur. Alterum, quod ex veterum doctrina videtur potius ad objectum, quam ad potentiam intellectricem referri. Antiquiores enim beatissimam illam lucem Deum ipsum interpretantur, ut Plotinus Enn. v. lib. III. c. 17. ubi de Deo inquit: *Hic verus est anime finis lumen illud attingere: Et per ipsum ipsum intueri: non alterius, inquam, lumine contueri, sed per ipsummet, per quod & videt. Per quod enim illuminata est, ad ipsum est quod videri oportet.* Quibus similia habet S. P. Augustinus lib. 1. de Peccat. meritis cap. 19. In Petavii itaque sententia, nullum est lumen gloriæ, præterquam ipse Deus; quamvis inquirendo potius hæc scribit, quam rem obscurissimam definiendo.

8. Opinio Thomassinii.

At Ludovicus Thomassinus lib. VI. cap. 16. num. VII. & seqq. nedum arbitrat lumen gloriæ, quod à pluribus animis increbuit, increatum & à divinitate indistinctum; verum etiam esse specialiter personam Spiritus Sancti beatorum mentes illuminantem. Profert vero in huius sententiæ confirmationem locum insignem Basilii lib. de Spiritu Sancto cap. 18., & alterum Gregorii Nysseni Orat. in S. Steph., qui disertissime docent, Spiritum Sanctum esse lumen illud Divinum, de quo Ps. xxxv. *In lumine tuo videbimus lumen.* Addit ex istorum, aliorumque Patrum doctrina, quod sicut non possumus videre Patrem nisi per Filium, ita neque Filium videre possumus nisi per Spiritum Sanctum, quem Filii imaginem ac similitudinem etiam Athan. in Epist. ad Serapion. & Cyrillus Alex. in xxxIII. Thes. nuncupaverunt. Ita, inquit, constare quo pacto beati videant Deum, & Deus tamen videri non possit nisi à seipso, quia vis, & potentia qua videtur est Spiritus Sanctus, species in qua videtur est Filius; & mens creata sub hac specie, & in hoc lumine delitescens Deum videt. Hæc ille Tom. 1. Th. Dogmat. p. 322.

In expositis Theologorum placitis ubique aliquid offenditur difficultatis. Communior Scholasticorum opinio vera est in quantum locat lumen gloriæ in habitu & qualitate supernaturali elevante potentiam: sed in eo quod sitam plures volunt naturam istius habitus in entitate creata ab anima & intellectu distincta, mihi, ut verum fatear, non probatur. Quæ est enim tam efficax & speciosa entitas inaninis & mortua, quæ inter creaturam & Deum, inter finitum & infinitum inducere possit adequationem? Et si modo ad recte de veritatibus mutabilibus iudicandum eget anima, ut diximus lib. 1., incommutabili, & increato lumine veritatis: multo magis superno & increato lumine opus erit ad videndam in se & facie ad faciem ipsam divinitatem, veritatemque immutabilem. Contra opinio Maignani in eo placet, quod lumen gloriæ à Divina natura unita per modum speciei inseparatum constituat; sed munus luminis gloriæ non satis exponit. Sicut enim Gratia supernaturalis non est sola unio Deitatis per modum speciei intelligibilis, hanc enim gratiam non negabat Pelagius, qui admittebat propositionem ac manifestationem objecti sub nomine legis ac doctrinæ, sed necessaria est ulterius E. G. ad fidem qualitas supernaturalis confortans & elevans intellectum ac voluntatem; ita ad visionem Dei non sufficit unio objecti ad potentiam, nisi huic superaddatur qualitas & habitus quidam supernaturalis, ut communiter tenent Scholastici. Præterea: Beguardi qui dicebant naturaliter posse videri Deum, consequenter affirmabant Divinam naturaliter uniri animæ per modum speciei intelligibilis, & tamen negabant necessitatem luminis gloriæ: Ergo ad lumen gloriæ præter unionem Divinæ essentiæ per modum speciei aliquid aliud requiritur. Ob eandem rationem non satis exacta videtur sententia Petavii existimantis lumen gloriæ ad subjectam rem, non ad videndi potentiam pertinere. Ultima Thomassinii opinio, me quidem iudice, penitus falsa est. Recte siquidem Patres contra Macedonianos & Arianos demonstrant, Spiritum Sanctum eandem habere divinitatem cum Filio, eandemque Filium cum Patre, quia illustratione Spiritus Sancti cognoscitur Filius, & revelatione Filii dignoscitur Pater, eo quod res inferioris ordinis non possunt ideam rerum exhibere superiorum. At ratio luminis gloriæ non potest specialiter uni Personæ, & non aliis quadrare; tum quia omnes aqua-

2. Invenitur in omnibus difficultas.

æqualiter in patria sese exhibent aspectabiles; tum quia indivisa sunt opera Trinitatis, quæ communibus & inseparabilibus attributis exercentur. Addo totam Trinitatem esse unum lumen inaccessible, neque de Patris splendore veram fidem tenentibus separari Filium, & Spiritum Sanctum, ut probat lib. 20. contra Faustum Magnus Augustinus. Ergo si Pater non videtur proprio lumine, neque videbitur lumine Spiritus Sancti, cum sit idem lumen, unum, inseparabile & indistinctum. Quæ cum ita sint, ex præfatis omnibus scitis, ne trochi in morem agamur, profero theorema istud.

10.
Propositio

PROPOSITIO Lumen Gloriæ est ipse Deus, sive divinum & increatum lumen beatorum menti intime affulgens, suoque fulgore ac motione imprimens illi qualitatem & habitum; qui tamen non est entitas quadam realiter distincta ab anima, sed ejus ordo, affectio, & modificatio.

Probat lumen gloriæ esse ipsum Deum intime præsentem ex SS. Scriptura.

Quod lumen gloriæ sit ipse Deus intime præfens probatur. I. Ex Scripturis, quibus omnes Theologi probant hujus luminis necessitatem. Pl. xxxv. 10. legitur: *Apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Is. lx. 19. *Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lune illuminabit te: sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. Non occidet ultra sol tuus, & luna tua non minuetur: quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam.* Apoc. xxi. 23. *Et civitas non eget sole, neque luna, ut luceant in ea: nam claritas Dei illuminavit eam, & lucerna ejus est Agnus: & xxii. 5. Non egebunt lumine lucernæ, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos.* His verbis designari lumen gloriæ Theologi omnes fatentur: Atqui non aliud innuitur lumen præterquam ipsum Dominum, & Agnum, id est Verbum Patris: Ergo ipse Dominus, ejusque increatum divinumque lumen est lumen gloriæ.

11.
Probat ex Patribus.

Probat 2. ex PP. præsertim Augustino, qui lib. de moribus Eccl. Cath. cap. xi. ait. *Secutio igitur Dei beatitudinis appetitus est, consecutio autem ipsa beatitas. Ac cum sequimur diligendo, consequimur vero non cum hoc omnino efficiamur quod est ipse, sed ei proximi, eumque mirifico, & intelligibili modo contingentes, ejusque veritate, & sanctitate penitus illustrati, atque comprehensi. Ille namque ipsum lumen est, nobis autem ab eodem illuminari licet.* Lib. xii. de Gen. ad lit. *Aliud est autem*

ipsum lumen quo illustratur anima, ut omnia vel in se, vel in illo veraciter intellecta conspiciat. Nam illud ipse Deus est, hoc autem creatura: quamvis rationalis & intellectualis ad ejus imaginem facta, quæ cum conatur lumen illud intrinseci, palpitat infirmitate, & minus valet. Cum ergo illuc graditur, & ad carnalibus subtrahit sensibus, illi visioni expressius præsentatur, non spatiis locis, sed modo quodam suo etiam supra se videt illud, quo adjuncta videt quidquid etiam se intelligendo videt. In Pl. xxxv. *Si lumen est, oculos meos parem.* Serm. 284. *Lumen est, accede, cape, vide.* Et lib. i. de Peccat. mer. c. 19. *Verumtamen si percepto baptisinate de hac vita emigraverit, soluto reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis, quod incommutabiliter manet in æternum, justificatos præsentia creatoris illuminat.* Hoc loco male scribit Petavius lib. vii. cap. 8. indicari aliquod lumen à divina essentia diversum: quod enim incommutabiliter manet in æternum est idem Deus.

Theologi, qui admittunt lumen creatum, respondebunt allata Scripturæ & Augustini testimonia intelligenda esse de luce objectiva, non de ea quæ se tenet ex parte potentia: sed liquido ex dictis constat tam lucem objectivam, quam illam, quæ Deus videtur, esse idem divinum lumen; & eandem sempiternam divinitatis lucem eam esse, quæ videtur, & in qua videtur: quæ conspiciatur, & quæ illuminat: ad quam acceditur, & quæ capitur: quæ illustratur anima, & quæ conspiciatur. Non ergo inter lucem objectivam & inter eam quæ se tenet ex parte potentia aliquod intercedit discrimen.

Ratione ita hæc propositionis pars suadet. Requiritur lumen gloriæ ut Deus in se videatur, quod intellectus finitus & creatus disponi debeat ad objectum supernaturale, quod longe ipsius naturam excedit. Qualecunque creatum lumen non potest ita intellectum dispo- nere, ut clare videat Deum, qui omnem creatam potentiam supergreditur: Ergo qualecunque creatum lumen non potest esse illud lumen gloriæ, quo Deus in se videatur. Deinde: Sicut impossibile est per similitudinem inferioris ordinis superiora representari & cognosci, ita impossibile est per lumen ordinis inferioris superiora videri, Ex. grat. per lumen candelæ cælum, per lucem solis angelum: Sed ex quo per similitudines rerum inferiorum superiora representari non valeant, D. Thomas l. p. q. xii. art. 2. recte probat non esse possibilem

12.
Inter lucem objectivam, & illam, quæ se tenet ex parte potentia, nullum est discrimen.

13.
Probat hoc ratione.

bilem speciem impressam creatam, quæ Deum, ut in se est, repræsentet: Ergo ex quo lumine ordinis inferioris superiora non videantur, inferitur non esse possibile lumen creatum, quo Deus videatur, ut est in se. Denique: Lumen gloriæ nihil aliud præstat, quam mentem illustrare, movere, ac perficere: Solum lumen divinum abunde illustrat, roborat, perficitque mentem beatorum, cum in se virtutem omnem perfectionemque contineat: Ergo solum lumen divinum est lumen gloriæ.

Quod vero præter intimam præsentiam increati luminis requiratur qualitas, habitus, seu animæ modificatio probatur I. Quia ex definitione Vienneſis Concilii neceſſe est ut elevetur potentia. Deinde quia sola intima præſentia objecti non ſufficit ad viſionem, alias quilibet etiam viator, ac damnatus videret Deum; qui ubique est per ſuam immenſitatem, nobisque ſemper intimior, ut ait Auguſtinus, intimo noſtro. Tertio quia anima videndo Deum perficitur ſimul ac movetur; ſola autem Dei præſentia neque perficit, neque movet.

Ergo ad primum communioris ſententiæ argumentum reſpondeo habitum fidei, ſpei, & charitatis eſſe qualitatem creatam & inſuſam, non quod ſit entitas quædam diſtincta ab anima, ſed affectio, modificatio, & veluti impreſſio in ipſa anima divinæ efficientiæ ac virtutis: eo ſere modo, quo figura & imago facta impreſſione ſigilli nihil eſt aliud, quam ſubjecti diſpoſitio, & affectio. Eſt igitur lumen gloriæ & lumen increatum, & qualitas etiam & habitus: lumen increatum ſi accipitur pro lumine, quo anima perenniter illuſtratur; habitus & qualitas creata, ſi accipitur pro affectione animæ, quam cauſat divinum lumen. Ita ſolares radii ſunt lumen ſimul, & ſpecies intentionalis: lumen quatenus illuſtrant oculum; ſpecies, quatenus feriunt retinam, & axem opticum imprimunt. Ad ſecundum reſpondeo, utique lumen gloriæ ſe tenere etiam ex parte potentiæ, quoniam objectum intime præſens minime videretur, niſi ſeſe in mentem imprimeret, nec advertentiam, ad quam creatura nativam virtutem non habet, ſupernaturali efficientia produceret. Ad tertium dico lumen gloriæ eſſe quidem Deum interiori ſplendore deitatis propriæ aſſulgentem, ſed ulterius animam afficientem & illuſtrantem; & merito damnatos Beguados, quoniam affirmaverant videri divinam eſſentiam ſolo lu-

R. P. Berti Theol. Tom. I.

mine naturalis intelligentiæ, non lumine increato ac divino, de quo legitur: *In lumine tuo videbimus lumen.*

Conciliantur autem ex dictis diſcrepantiæ Theologorum, quorum aliqui negant etiam de potentia abſoluta videri poſſe divinitatem in ſe abſque lumine gloriæ, alii ex oppoſito affirmant. Etenim videri poteſt abſque lumine aliquo creato, & qualitate inſuſa diſtincta realiter ab anima: & videri non poteſt abſque intima præſentia Dei mentem creatam moventis & elevantis.

Ad argumenta Maignani dico lumen gloriæ eſſe quidem divinam eſſentiam unitam intellectui beatorum, ſed huic unioni addendam eſſe diſpoſitionem, & qualitatem effectam à Deo non ſolum intime unito, ſed etiam operante, ac movente. Atque hoc ſenſu exponendæ quoque ſunt Patrum auctoritates, quas conjecturam faciendo laudat & proſert Petavius.

Ad Thomæſini placitum aſſero, præter dicta, Spiritum Sanctum dici lumen gloriæ, quia iſtud non attinet ad naturæ ordinem, ſed ad gratiam, cujus auxilio ſupernaturalia opera efficiuntur. Spiritui enim Sancto gratiarum tribuuntur chariſmata. At quemadmodum lumen quod videtur non eſt ſola Spiritus Sancti perſona; ita lumine, quo videtur, non eſt ſolum Spiritus Sancti auxilium.

Oppones rurfus. Viſio beatorum eſt actio immanens vitalis: Actio immanens vitalis requirit principium intrinſecum animæ inharrens, quod non poteſt eſſe Deus, cui repugnat alteri, tanquam forma, inharere: Ergo, &c. Confirmatur; etenim in voluntate ad amandum ſupernaturaliter Deum neceſſaria eſt gratia, quæ intrinſece animæ inhareat.

Antiquiores quidam Theologi, inter quos Mayron in 111. ſent. diſt. xii. q. 2. reſp. animam videndo & intelligendo non agere, ſed pati; ideoque diſparem eſſe inter intellectionem voluntatemque rationis cauſam; plus enim ad agendum, quam ad patiendum prærequiritur. Et quidem humanam mentem intelligendo pati aſſentiuntur ſimul Platonici, & Cartefiani, qui docent haberi perceptionem ex quo mens à Deo informetur rerum ideis, ut 11. parte lib. 3. de veritatis inſpectione explicat inſignis Philoſophus Nicolaus Malebranch, Purchotius 2. parte Metaph. ſect. 111. cap. 4. &c. Quin & veteres Peripatetici perceptionem ſpectare docent ad intellectum, quem

S

vocant

Conciliantur
diſcrepantiæ
Theologo-
rum.

16.
Maignani
obſectioni-
bus ſatisfit.

17.
Reſpondetur
Thomæſino.

18.
Oppoſitio.

14.
Probatur
præter inſu-
ſam præſen-
tiam increati
luminis requiri
qualitatem,
& habitum.

15.
Reſpondetur
habitum fidei,
ſpei, & charitatis eſſe
qualitatem
creatam &
inſuſam.

Solutio. 1. vocant *possibilem*. At quia intelligendi opus exigit quidem ideas rerumque imagines, quibus mens formatur humana; sed indaginem quoque veritatis, contemplationemque, qua mens excitata objecti impressione aut se convertit ad externa, aut quodammodo in se ipsa recluditur; ideo conc. majori, dist. minore: Actio immanens, & vitalis requirit principium intrinsecum, quod sit forma quædam, & qualitas distincta ab anima, nego: quæ sit ipsa anima simul cum intima præsentia Dei illam efficienter adjuvantis, ac moventis, concedo.

Solutio. 2. Ad confirmationem dico: quemadmodum lumen gloriæ est Deus illustrans mentem & efficaciter voluntatem inflammans ad videndum ipsum Deum, eoque perenniter, beateque fruendum: ita gratia est Dei misericordia, & voluntas sanctam cogitationem & bonum voluntatis motum operans. Atque hoc pacto tam lumen gloriæ, quam gratiæ auxilium, increatum, & creatum dicuntur; id est, increatum, quatenus

sunt Deus ipse animæ illapsus ac præsens; creatum vero, quatenus sunt animæ elevatio ac motio vi effectrice Dei præsentis & operantis producta, ut supra dixi. Addo quoque responsum eorum, qui docent lumen gloriæ esse quidem habitum & qualitatem distinctam ab anima, sed absolute suppleri posse per uberiores concursus Dei; scilicet quod lumen non est formalis causa, neque principium vitale; quoniam formalis visionis est ipsamet actio mentis: vitale autem dicitur, quod procedit à principio vitali intrinseco, non quod ab exteriori producitur causa; unde fit quod lumen gloriæ concurrat ad visionem Dei tantum efficienter, ut probat art. 2. concl. 3. Tournely. Quamquam Deus & principium intrinsecum est, & operationum animæ potentior causa, quam sit qualitas quæcunque creata, tametsi rationem nullam habere possit partis, ac formæ; ut ait lib. 3. cap. 4. I. B. Du-Hamel. Sed de lumine gloriæ satis disseruisse mihi videor.

CAPUT IV.

An Palamitarum errori Chrysostomus, Theodoretus, & Hieronymus præluferint?

SUMMARIUM.

1. 2. Chrysostomus solum negavit comprehensionem Dei esse possibilem.
3. 4. 5. 6. 7. 8. Vasquesii, aliorumque argumenta solvuntur.
9. Theodoretus in hac questione immerito erroris insinuat.

10. 11. Satisfit objectionibus.
12. Neque Hieronymus visionem Divinitatis in se credidit esse impossibilem.
13. Solvitur obiectio.
14. Triplex modus explicandi Patres in suspensionem à Vasquesio adductos.

Chrysostomus, Theodoretus & Hieronymus an Palamitarum errori præluferint.

SCRIPSIT Chrysostomus contra Eunomium, & Aetium Deinaturam adeo sublimem ac impenetrabilem esse, ut Angelorum quoque prorsus superet intelligentiam: eumque plures cum Græci, tum Latini nominis Patres secuti sunt. Hinc abrepta ab incolis Montis Atho occasio asserendi quod Deus videtur in lumine, sive effluvio divinitatis, non autem in se. Vix Chrysostomum posse excusari censet Gabriel Vasquez disp. xxxvii. cap. 2. & 3. ubi in deteriore partem trahit alios quamplures. Dubitarur autem præ cæteris de Hieronymo, & Theodoro: nam si possunt hi ad veram sententiam accommodari; conciliabuntur facile & alii, quorum dicta ambigua sunt & obscura. Defendunt autem istos contra Vasquesium, aliosque paucissimos, omnes fere pii, doctique Theologi, ac præter illos, qui in Sententiarum libros com-

mentaria ediderunt, Sixtus Senens. lib. vi. Biblioth. ann. 182. Ferdinandus Vellossillus in Advert. ad tom. 1. Chrysost. quæst. v. Natalis Alexander sac. iv. cap. v. art. xxx. Dupin. tom. 111. Biblioth. Petavii lib. vii. cap. v. & vi. Capisuccus in controversiis, &c.

Serio autem in hac, aliisque circa Patrum mentem disputationibus est observandum, qua occasione, & quibus emergentibus hæresibus scripserint. Videntur enim aliquando in partes declinare extremas, oppositasque adversariis. Ita Cyrillus in suis contra Nestorium Anathematismis scopum dissertationum ejus non attendentibus visus est ad Eutychianos deflectere, & ubi unam adstruit Christi personam, duplicem negare naturam. Atque Augustinus adversus Pelagianos originale peccatum, & Salvatoris gratiam demonstrans visus quandoque est imperitis ad partes

acces-